

АНОТАЦІЯ

Сліпенюк В.В. Конституційне право особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Одеса, 2021.

Дисертація присвячена дослідженню конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє.

У розділі 1 *«Теоретико-методологічні засади дослідження конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє»* обґрунтовано, що у правовій науці наявні лише фрагментарні дослідження окремих елементів конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, що здійснювались протягом трьох послідовних періодів: «дорадянського» (до 1919 року), «радянського» (1919-1991 роки) та «незалежності» (з 1991 року).

Удосконалено концептуальні положення щодо розуміння методології конституційних досліджень, зокрема визначено поняття «методологія дослідження конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє».

Також наголошено на необхідності використання для дослідження конституційних явищ, процесів та прав, зокрема, й конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, історичного, логічного, герменевтичного, порівняльного, системного та комплексного підходів, принципів об'єктивності, усебічності, обґрунтованості, розвитку та історизму, причинності, термінологічного та принципу органічного поєднання теорії та практики, а також базових методів наукового пізнання: діалектичного, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, системного, історичного, логіко-семантичного (формально-логічного), компаративіського (порівняльно-правового), герменевтичного, спеціально-юридичного та догматичного (формально-юридичного).

Доведено, що зародження окремих аспектів конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, відбувалось у дорадянський період шляхом визначення у процесуальних актах норм про мову здійснення судочинства та можливість участі перекладача (сурдоперекладача) в судовому процесі. Подальший розвиток досліджуване право здобуло в радянський період, відмінною рисою якого є повноцінне нормативне закріплення права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, спочатку в актах, які регламентували судоустрій та процесуальні особливості судочинства, а згодом і на конституційному рівні. Період незалежності відзначається відсутністю прямої регламентації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, в Основному Законі України та неоднозначністю норм щодо його реалізації у профільних актах.

У розділі 2 «Онтологічні аспекти дослідження конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє» аргументовано конституційну природу права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, з огляду на наявність у ньому формально-правової складової, змістовної складової та процесуальної складової.

Доведено, що формально-правову складову визначення конституційної природи права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, утворюють зародження та реалізація досліджуваного права в межах дії позитивного права та визнання останнього на конституційному рівні.

Аргументовано, що змістовна складова визначення конституційної природи права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, пов'язана із закріпленням цього права в нормах чинного законодавства, насамперед Конституції України та низці міжнародних договорів, ратифікованих Україною.

Обґрунтовано, що процесуальна складова конституційної природи права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє,

визначається порядком його реалізації в різних видах судового процесу, закріпленим у профільних нормативно-правових актах.

Запропоновано поняття «конституційне право особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє» як передбачену джерелами конституційного права країни можливість особи, яка не володіє мовою судочинства, використовувати для участі в ньому мову, яку вона засвоїла без спеціального навчання, перебуваючи у відповідному мовному середовищі, або мову, яку вона може правильно сприймати та відтворювати для забезпечення своїх прав та інтересів, а також виконання обов'язків, передбачених процесуальним законодавством.

Аргументовано, що систему ознак конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, становлять: закріпленість в Конституції України, міжнародних договорах України та національних нормативно-правових актах; наділеність верховенством права, пряма дія та гарантований захист державою; базування на конституційному принципі рівності кожного перед законом і судом та неможливість бути обмеженим чи скасованим; поширеність на осіб, які не володіють мовою судочинства; виникнення лише після відкриття судового провадження; нормативно визначений механізм реалізації.

Обґрунтовано, що за своєю правовою природою конституційне право особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, тісно взаємопов'язане із групою громадянських (особистих) прав і свобод людини, яка фактично охоплює усі фундаментальні аспекти свободи особи, висловлюючи гуманістичні принципи будь-якого демократичного суспільства. Серед них особливу увагу звернуто на співвідношення із правом на справедливий суд та правом на безоплатну правову допомогу.

Запропоновано розуміння міжнародних стандартів забезпечення конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, як регламентовані фундаментальними міжнародними документами норми, що визначають мінімально необхідний обсяг реалізації

права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, на національному рівні, та орієнтують діяльність України на виконання позитивних обов'язків щодо його забезпечення.

Аргументовано, що відносно забезпечення конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, специфічними ознаками міжнародних стандартів є: закріпленість у міжнародних документах; встановлення за результатами міждержавного консенсусу; модельність, «взірцевість» для держав, які їх ратифікували; фіксування мінімального рівня реалізації права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє; обов'язковість (виконуватись за будь-яких соціально-політичних умов) або рекомендаційність (мають бути виконані при досягненні визначених соціально-політичних умов) для дотримання державами, які ратифікували такі міжнародні стандарти; забезпечення плюралізмом інституціональних механізмів; специфічність санкцій за порушення означених стандартів.

Удосконалено напрацьовані теоретико-правовою наукою знання щодо видового розмаїття міжнародних стандартів, зокрема й щодо забезпечення конституційних прав на прикладі конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє; здійснено класифікацію останніх в залежності від ступеня обов'язковості, територіально-просторової дії, кола адресатів та суб'єктів встановлення.

Аргументовано, що позиція ЄСПЛ щодо проблемних питань реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, нині є сталою, а усю сукупність рішень, в яких вона сформована, класифіковано на окремі групи: щодо підстав та специфіки залучення перекладача, щодо визначення рівня володіння мовою, щодо обсягу перекладу, щодо якості перекладу, щодо оплатності послуг перекладача.

У розділі 3 «Змістовна характеристика особливостей реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві України рідної мови або мови, якою вона володіє» обґрунтовано, що у правому регулюванні

конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, фундаментальне місце займає Конституція України, що опосередковано визначає досліджуване право.

Констатовано, що конституційне право особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, зафіксовано в численних міжнародних документах, які в переважній більшості ратифіковані Україною, а також в низці національних нормативно-правових актів. В процесі дослідження наведених нормативно-правових актів встановлено низку недоліків щодо регулювання конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, та запропоновано системні зміни до чинного законодавства з метою вдосконалення реалізації наведеного права.

Сформульовано авторське визначення поняття «гарантії конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє» як закріплену нормами Конституції та законів України систему політичних, соціальних, економічних, культурних та юридичних умов, способів і засобів, які спрямовані на забезпечення кожної людини рівними можливостями для набуття, реалізації, охорони та захисту конституційного права на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою особа володіє.

Визначено систему гарантій конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, та розподілено останню в залежності від змісту та виду на загальні (політичні, соціальні, економічні та культурні) та спеціальні (юридичні) гарантії.

Запропоновано під механізмом реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, розуміти визначений Конституцією України, міжнародними договорами та національними законодавчими актами комплекс взаємозалежних та взаємозумовлюючих способів, засобів та умов практичного здійснення юридичних вимог щодо забезпечення можливості особи, яка не володіє державною мовою, використовувати для участі в судочинстві рідну мову або мову, якою вона володіє.

Доведено, що способами реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє є: надання показань; заявлення клопотань та подання скарг; виступ у суді; одержання процесуальних документів, судових рішень у перекладі на рідну мову або мову, якою вона володіє.

В якості засобів реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, як складової частини механізму його реалізації, визначаються процесуальні дії перекладача щодо надання лінгвістичної допомоги учаснику судового процесу, який не володіє державною мовою (перекладу).

Доопрацьовано твердження щодо необхідності для перекладача відповідати низці вимог для участі в судовому процесі з метою забезпечення кваліфікованого надання лінгвістичної допомоги, неупередженості та об'єктивності. Запропоновано у якості останніх розуміти лінгвістичні та нормативні вимоги.

Наголошено на складності сучасної ситуації щодо залучення перекладачів задля забезпечення конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, та запропоновано при Державній судовій адміністрації України та її територіальних управліннях створити Відділи судового перекладу.

Доопрацьовано сформовані теоретико-правовою наукою знання щодо таких елементів правового статусу перекладача як права та обов'язки перекладача – учасника судового процесу. Представлено узагальнені системи прав та обов'язків перекладача з метою уніфікації чинного законодавства, що регламентує особливості реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє.

Аргументовано, що умови як елемент механізму реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, спрямовані на забезпечення технічних та організаційних аспектів здійснення перекладу. Наголошено на необхідності

створення та використання електронних систем з можливістю залучення за допомогою них перекладача для участі в дистанційному судовому засіданні.

Із урахуванням історичного та зарубіжного досвіду правотворення запропоновано доповнити Основний Закон України.

Ключові слова: права людини; судочинство; рідна мова; мова, якою особа володіє; мова судочинства; конституційне право особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє; перекладач; право на справедливий суд; стандарти державної мови; судовий процес.

ABSTRACT

Slipeniuk V.V. Constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings. - Qualifying scientific work on manuscript copyright. Ph.D. thesis in candidacy for a degree of Doctor of Philosophy of the field of knowledge 08 «Law» in specialty 081 «Law». - Odessa I.I. Mechnikov National University, Odessa, 2021.

Ph.D. thesis is concerned with exploring constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings.

In *Section 1 «Theoretical and methodological bases of the study of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings»* it is substantiated that legal science has only fragmentary studies of the individual elements of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person can comprehend in the legal proceedings, which have been implemented during three successive periods: pre-Soviet (before 1919), Soviet (1919-1991) and period of independence (from 1991).

Conceptual provisions on the perception of the understanding of constitutional research methodology have been improved, more specifically the concept of «methodology of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings study» has been defined.

Moreover, the need to use historical, logical, hermeneutic, comparative, systemic and comprehensive approaches, the principles of objectivity, thoroughness, validity, development and historicism, causality, terminological and organic combination of theory and practice, as well as the basic methods of scientific knowledge: dialectical, analysis and synthesis, induction and deduction, abstraction, generalization, systemic, historical, logical-semantic (formally logical), comparative (comparative legal), hermeneutic, special legal and dogmatic (formal legal) methods for studies of constitutional phenomena, processes and rights, more specifically the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings, was emphasized.

It has been proved that some aspects of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings were originated in the pre-Soviet period by defining in the procedural acts the norms about the language of court proceedings and possibilities of the participation of an interpreter (sign language interpreter) in the legal proceedings. The right under inquiry was further developed in the Soviet period, which is characterized by full normative consolidation of the human right to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings, firstly in the acts regulating the judicial system and procedural particularities of legal proceedings, and later at the constitutional level. The period of independence is marked by the absence of direct regulation of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings in the Fundamental Law of Ukraine by the ambiguity of the norms for its implementation in the relevant acts.

In *Section 2 «Ontological aspects of the study of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings»* was argued the constitutional nature of the human right to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings given its formal-legal, substantive and procedural components.

It has been proved that the formal-legal component that defined the constitutional nature of the right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings is constituted by inception and realization of the right under inquiry within the positive law range and latter's recognition at the constitutional level.

It is determined that the substantive component that defined the constitutional nature of the right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings is related to the establishment of this right in the norms of current legislation, prima facie the Constitution of Ukraine a number of international treaties ratified by Ukraine.

It has been substantiated that the procedural component that defined the constitutional nature of the right of a person to use a mother tongue or the language

that the person comprehends in the legal proceedings is determined by the procedure for its implementation in various types of legal proceedings as defined in the relevant legal acts.

The notion of «the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings», as it was proposed, is the possibility, provided by the sources of the constitutional law of the country, for a person, who does not proficient in the language of legal proceedings, to use the language which he or she has learned without special training while in an appropriate language environment or the language which the person can correctly perceive and reproduce to safeguards for the his or her rights and interests as well as the performance of duties under the procedure.

It has been argued that the system of attributes of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings is constituted by: enshrinement in the Constitution of Ukraine, international treaties of Ukraine and national legal acts; rule of law endowment, direct effect and protection guaranteed by the state; basing on constitutional principle of equality of everyone before the law and the courts and the inability to be limited or abrogated; prevalence of people who do not speak the language of the legal proceedings; emergence only after the opening of court proceedings; normatively defined implementation mechanism.

It has been substantiated that by its legal nature that the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the Ukrainian legal proceedings is closely related to a group of civil (personal) human rights and freedoms, effectively covering all fundamental aspects of individual freedom, expressing the humanistic principles of any democratic society. Among these, particular attention is drawn to the co-relation with the right to a fair trial and the right to free legal aid.

An understanding of international standards for ensuring the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings which are regulated by fundamental international documents,

defining the minimum necessary scope of enforcement of the human right to use a mother tongue or the language she possesses at the national level in the legal proceedings, and guide Ukraine in fulfilling positive obligations to ensure it.

It has been argued that with regard to ensuring the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings, the specific features of international standards are: enshrinement in international instruments; establishment by inter-state consensus; model, "exemplary" for the states that have ratified them; fixing the minimum scope of enforcement of the human right to use a mother tongue or the language she possesses at the national level in the legal proceedings; obligation (to be implemented under all socio-political conditions) or recommendations (to be implemented when certain socio-political conditions are met) for compliance by states that have ratified such international standards; ensuring pluralism of institutional arrangements; specificity of sanctions for violation of these standards.

The knowledge developed by theoretical-legal science on the species diversity of international standards, including the constitutional right to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings, has been improved; the latter's have been classified according to their degree of obligation, territorial and spatial validity, and the range of addressees and subjects of the installation.

It has been argued that the stand of the ECHR on the problematic issues of enforcement of the human right to use a mother tongue or the language she possesses at the national level in the legal proceedings is now permanent, and the totality of the judgments in which it has been formed are classified into separate groups: concerning the grounds and specifics of the involvement of an interpreter, concerning the definition of language proficiency, the scope of translation, the quality of translation, the compensation of interpreter services.

In *Section 3 «Substantive characteristics of the enforcement of the constitutional right to use a mother tongue or the language she possesses at the national level in the legal proceedings»* it is substantiated that in the legal regulation of the constitutional human right to use a mother tongue or the language she possesses

at the national level in the legal proceeding, the fundamental place belongs to the Constitution of Ukraine, which defines the right under inquiry indirectly.

It has been stated that the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings is enshrined in numerous international documents, the vast majority of which have been ratified by Ukraine, as well as in a number of national legal acts. In the course of investigation of these legal acts, a number of shortcomings in the regulation of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings were identified, and a number of systemic changes to the current legislation were proposed in order to improve the enforcement of that right.

The author defined the notion of «guarantees of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings», as a system of political, social, economic, cultural and legal conditions, ways and means, aimed at ensuring equal opportunities for each person to acquire, implement, protect and defend the constitutional right to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings.

The system of guarantees of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings is defined; the latter's been divided on the basis of content and type into general (political, social, economic and cultural) and special (legal) guarantees.

It was proposed that the mechanism of enforcement of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings, should be understood as a complex of interrelated and mutually dependent ways, means and conditions of practical enforcement of legal requirements, defined by the Constitution of Ukraine, international treaties and national legislation, to ensure the possibility of a person who does not speak Ukrainian language to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings.

It has been shown that the ways in which a person can enforce her or his constitutional right to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings are by: testimony, appearance in proceedings, filing of written

pleadings, obtaining a judicial decision translated into individual's mother tongue or the language that the person comprehends.

Procedural actions of an interpreter to provide linguistic assistance to a litigant who does not speak the state language (translation) are defined as a means of enforcement of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language she possesses at the national level in the legal proceedings as part of the mechanism of its realization.

The statement that an interpreter must meet a number of requirements in order to participate in legal proceedings to ensure qualified linguistic assistance, impartiality or objectivity of the interpreter has been refined. It's been suggested to interpret the latter's as linguistic and normative requirements.

The complexity of the current situation regarding the recruitment of interpreters to ensure the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings has been noted and it has been suggested to create Court Interpreting Departments within the State Judicial Administration of Ukraine and its territorial departments.

Knowledge on such elements of the legal status of the interpreter as the rights and obligations of the interpreter as a participant in the legal proceedings, formed by theoretical and legal science, has been completed. A generalized system of rights and obligations of the interpreter is presented with the aim of unifying the current legislation regulating the peculiarities of the enforcement of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings.

It is argued that conditions as an element of the mechanism of the enforcement of the constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings aimed at ensuring the technical and organizational aspects of translation. The need to create and use electronic systems with the possibility of using them to engage an interpreter to participate in a remote court session has been noted.

Taking into account historical and foreign experience of lawmaking, it is proposed to supplement the Fundamental Law of Ukraine.

Key words: human rights; legal proceedings; mother tongue; language that the person comprehends; language of legal proceedings; constitutional right of a person to use a mother tongue or the language that the person comprehends in the legal proceedings; interpreter; a right to fair trial; standards of state language; a litigation.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Сліпенюк В.В. Правове забезпечення права на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє. *Вісник Одеського національного університету, Правознавство*. 2018. Т. 23. Вип. 1 (32). С. 230-240.
2. Сліпенюк В.В. Сурдоперекладач у процесі реалізації конституційного права на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2019. Т. 24. Вип. 1(34). С. 146-157.
3. Сліпенюк В.В. Конституційне право особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку вона розуміє, в «мовному» Законі України. *Правова держава*. 2020. № 38. С. 30-37.
4. Сліпенюк В.В. Забезпечення конституційного права на використання в судочинстві України рідної мови або мови, яку особа розуміє, на період пандемії COVID-19. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. № 4. Том 2. С.21-28.

Наукові праці, які додатково відображають результати дисертації:

5. Сліпенюк В.В. Погляд Європейської конвенції з прав людини на мовне питання при здійсненні судочинства. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 6(34). С. 208-213.
6. Veselovska N., Slipeniuk V., Yasynok D., Zhukevych I., Gorbenko A. Electronic proceedings in modern legal conditions. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol.21. № 8. P. 224-228.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Сліпенюк В.В. Неконституційність мовного закону та її наслідки. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. Перші юридичні читання: матеріали Всеукраїнської дистанційної конференції, присвяченої 20-річчю створення економіко-правового ф-ту (м. Одеса, 27 квітня, 2018 р.)*. Одеса, 2018. С. 21-24.
8. Сліпенюк В.В. До питання про полегшення доступу до правосуддя в Україні. *Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю економіко-правового ф-ту ОНУ імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 14–15 вересня 2018 р.)*. Одеса, 2018. С. 526-530.
9. Сліпенюк В.В. Забезпечення права на використання рідної мови громадянину України, який не розуміє мови судочинства. *Матеріали 73-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових*

працівників економіко-правового факультету ОНУ ім. І.І. Мечникова (м. Одеса, 28–30 листопада 2018 р.). Одеса, 2018. С. 63-66.

10. Сліпенюк В.В., Кармазіна К.Ю. Перекладач як засіб забезпечення дотримання розумних строків розгляду справи. *Вісник Одеської адвокатури*. 2019. № 2-3. С. 106-108.

11. Сліпенюк В.В. Новий «мовний» закон про мови судочинства в Україні. *Другі економіко-правові студії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених* (м. Одеса, 10 жовтня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 85-88.

12. Сліпенюк В.В. ЄСПЛ про визначення рівня володіння особою мовою. *Матеріали 74-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету ОНУ ім. І. І. Мечникова* (м. Одеса, 27–29 листопада 2019 р.). Одеса, 2019. С. 60-63.

13. Сліпенюк В.В. Особливості здійснення дистанційного перекладу в кримінальному судочинстві. *Матеріали 75-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету ОНУ ім. І. І. Мечникова* (м. Одеса, 25–27 листопада 2020 р.). Одеса, 2020. С. 65-68.

14. Сліпенюк В.В. Залучення перекладача у кримінальне судочинство: ризики та можливості для сторони захисту. *Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 17 грудня 2020 р.). Харків, 2020. С. 172-175.

15. Сліпенюк В.В. До питання про правомірність використання в українському судочинстві російської мови. *Вісник Одеської адвокатури*. 2021. № 1. С. 51-54.

16. Сліпенюк В.В. Щодо проблематики визначення поняття конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє. *Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 26-27 березня 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 39-43.

17. Сліпенюк В.В. Конституційне закріплення права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою вона володіє, в радянський період. *Закарпатські правові читання. Розвиток правової системи та європейська інтеграція України: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Ужгород, 27-28 травня 2021 р.). Ужгород, 2021. С. 188-192.